

Az Univerzum rendezettségéért mi is tehetünk

Nicolae Georgescu-Roegen román-amerikai közgazdász – aki több mint két évtizede 88 évesen hunyt el – az entrópia törvényszerűségét vetette egybe a gazdasági folyamatokkal.

A gondolatsort ma is figyelemre méltónak látja **Bogár László közgazdász professzor, s erről tart előadást az Energiapolitika 2000 Társulat április 11-ei rendezvényén a főváros Veres Pálné utca 10. alatti ház első emeleti termében 17 órai kezdettel**. Bogár Lászlónak tett föl kéréseket a Présház Hírportál.

2016. április 10.

- Professzor Úr, amit „energia-nyerésként” élünk át, az nem más, mint egy másik rendszer rendezettségének csökkentése, azért, hogy a saját rendezettségünket fenntartsuk. Mi ebben az új? Már a dinoszauruszok is csökkentették akár a növényvilág, akár az általuk felfalt állatok falkáinak rendezettségét, de hogy ne ragadjunk le az élővilágnál: egy meteor becsapódása is csökkenti az adott bolygó addigi rendezettségét. Fölfedezett-e valamit ténylegesen a román-amerikai professzor?

- Való igaz, hogy ezek az összefüggések régóta evidenciák mindenki számára. Georgescu-Roegen nevezetes dolgozata, amelynek a címe *Az entrópia törvénye és a gazdasági probléma* nem is azért érdekes, mert rámutat erre az evidenciára, hanem azért, mert először tesz bátor kísérletet arra, hogy kimondja, a klasszikus közgazdaságtan olyan elvekre épül, egyébként tegyük hozzá mindmáig, amelyek igyekeznek úgy tenni, mintha ez az evidencia nem létezne. Az uralkodó közgazdaságtan úgy fogalmazza meg alaptételeit, mintha időben és térben korlátlanul lehetne folytatni azt a gyakorlatot, amelynek lényege, hogy a magas rendezettségű struktúrákat alacsony rendezettségűvé alakítom át, és az így nyert energiát az emberi élet anyagi feltételeinek szüntelen bővítésére fordítom. Jellemző módon mindig csak úgy tesszük fel a kérdést, hogy mennyi ember ellátására képes a Föld, de azt soha nem kérdezzük meg, hogy mégis mennyi ideig. Mert mondjuk öt percre valószínűleg több százmilliárd embert is el tudna tartani a Föld, de gyaníthatóan nem öt percre, hanem legalább öt millió évre akarunk berendezkedni, és akkor a kérdésre egész más a válasz. Mert például, hogy ha a mai energiafogyasztásunk igen „szerényen” csak egyetlen százalékkal nőne évente, de tízezer éven át, akkor tízezer év múlva a világegyetem összes energiáját a Föld nevű bolygó lakói használnák fel egyetlen év alatt. (A kérdés az, hogy mi lenne akkor a

következő évben velünk?) Azt is végig kellene ennek alapján gondolnunk, hogy vajon a fizikai élvezetek kielégítésére alkalmas anyag-tömegek állandó mennyiségi bővülése, vagy esetleg inkább a lét-minőség, a méltóság és harmónia szintjének emelése a célfüggvény számunkra.

Tekintve a fantasztikus aránytalanságot, amely a Föld energiái és az évenként a földet érő napenergia folyama között fennáll, még e földi energiák nagyon takarékos használatával is az ember evolúciójának ipari szakasza sokkal hamarabb véget fog érni, mint hogy a Nap sugarai kihunyának.

- A sok eszkimó és kevés fóka lázálma régóta gyötri az emberiséget, legalábbis annak gondolkodó részét. Mi, magyarok megengedhetjük-e magunkat, hogy a glóbusz megmentését 2-es, a magyar nemzet megmentését 1-es sorszámmal lássuk el?

- A dolog lényege éppen az, hogy ez az egész ember-faj számára közös probléma. Vagy találunk valamilyen egyezséget, vagy kikerülhetetlenül együtt pusztulunk el. Ennek az oka az, hogy a nyugatias modernitás, ami a XIX. század óta kapitalizmusnak nevezi önmagát, „összenyitotta” a világot, így minden globális változás következménye szinte késleltetés nélkül megjelenik minden „lokalitás” életében. Ráadásul az egyre inkább gyorsuló és ellenőrizhetetlen techno-evolúció rohamos gyorsasággal fokozza az entrópiát, a világ mindenféle szempontból a káosz, a felbomlás, a „végfelszámolás” jeleit mutatja. Erre az öngerjesztő folyamatra először egy Garrett Hardin nevű amerikai filozófus mutatott rá a „Közlegetők tragédiája” című dolgozatában, 1968-ban. Ebben arra hívja fel a figyelmet, hogy olyan hihetetlenül komplex, finom egyensúlyokra épülő rendszerben, mint amilyen a Föld egész bioszférája, csak igen átgondoltan és összehangoltan lehet cselekedni, mert minden „meg nem gondolt gondolat” (József Attila) végzetes következményekkel járhat. A nagyjából 1700 és 2100 közötti négyszáz év alatt végbemenő népességrobbanás, amelynek során hússzorosára nőhet az emberiség létszáma, egészen bizonyosan ilyen „meg nem gondolt gondolat”. A globális hatalmi struktúrák mesterségesen „túltényészették” az emberiséget, mert sokmilliárdos lélekszámú gigantikus „munkaerő-állat” csordákat akartak. Az ok igen egyszerű, így tudták elérni azt, hogy az ebből adódó állandó munkaerő túlkínálat rendkívül alacsonyan tartsa a béreket, hogy így a tőkejövedelmek, a profit felhalmozás, következésképpen a gazdasági növekedés, gyorsuljon. Ám a rohamos tempójú techno-evolúció nyomán most már „felesleges” számukra az emberiség döntő része. Hogy ebből az apokaliptikus dimenziójú feszültségből mi lesz, azt egyelőre senki nem tudja megmondani.

- Helyre kell állítani azokat a normatív társadalmi struktúrákat és intézményeket, amelyek az elgondolás és a megvalósítás mellett az elgondolt és megvalósított dolgok emberi létezésbe való hosszú távú harmonikus beilleszthetőségét, vagyis folytathatóságát is biztosítják. Ha mi magyarok ebben a Föld többi nemzetének mintaadóként akarunk a segítségére sietni, mi legyen az első lépés?

- A magyar nyelv arany, arány, erény, irány szavai hangulatilag is sejtetni engedik, hogy nyelvünk híven megőrizte ősi szakrális mélyszerkezetét. Természetesen nem ezen szavak eredetére utalok, csupán metaforaként teszem egymás mellé őket, mert "zenéjük", szép közös együttrezgésük van. És így pontosan mutatják, hogy merre is

kellene tájékozódnunk. Ahogy Hamvas Béla fogalmazott, az emberiség vagy szeretet-teljes gondoskodással, szelídséggel, türelemmel, alázattal fordul az őt megtartó Föld felé, vagy gátlástalan létfelélő, önpusztító rablóbandává silányul. Ma egyre inkább ez utóbbi arcát mutatja a kegyetlen globális csúcsragadozóként viselkedő ember, aki önmagát elbizakodottan a „sapiens”, vagyis értelmes jelzővel illeti. Ha valóban szeretnénk visszafordulni erről a végzetes lejtőről, akkor legelőször is azzal kellene szembesülnünk, hogy minden, ami a külső világban történik, az a belső világunk kivetülése csupán. Az ember valójában önmagát látja viszont ebben a külső világ által eléje tartott tükörben. Ez a kép ma kétségtelenül nagyon riasztó és lesújtó, és valóban nagyon nehéz megmondani, hogy mi volna az első lépés. Főként azért, mert igen komoly áldozatok nélkül nem megy. Számomra talán Kurosawa Akira, a híres japán filmrendező egyik legutolsó filmje, a Derszu Uzala mutatja meg a legmélyebben azt a lelki, erkölcsi és szellemi válságot, amibe a nyugatias modernitás világa sodorta magát. Bármilyen fájdalmas is ezzel szembesülni, de ez zsákutca, és minél később ismerjük fel, és minél később kezdjük el megváltoztatni egész létszemléletünket és erre épülő lét-berendezkedésünket, annál nagyobb lesz a fizetendő ár. Mi magyarok nem először vállalkoznánk ilyen szerepre. A pozsonyi csata, a törökellenes küzdelmeink, vagy ahogy Márai fogalmazott 1956-ban, a „népek Krisztusa Magyarország” mind-mind erről szól. Mivel ma a globális véleményhatalmi diktatúraként működő média a hamis értelmezés ketreceiben igyekszik „tárolni” az emberiséget, már az is óriási teljesítmény lehet, ha valaki egyáltalán elkezdi végre néven nevezni a dolgokat. És e téren mi magyarok az utóbbi időkben újra példát mutatunk Európának, sőt az egész világnak. Reménykedjünk benne, hogy nem hiába.